

Poznań; 1 marzec 2023 rok

***Rzecznik Praw
Obywatelskich***

Nasz znak: 01/03/2023/RSW/MN

Postulaty Stowarzyszenia Inicjatywa Obywatelska Pro Civium w ramach Sekcji Praw Kobiet przy Inicjatywie NaszRzecznik.pl.

Przygotowane przez Sekcję Wsparcia Prawnego Zespołu Obsługi Beneficjentów dla osadzonych kobiet w jednostkach penitencjarnych, celem przedłożenia Rzecznikowi Praw Obywatelskich.

Wprowadzenie

Odsetek kobiet osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych nie przekracza ok. 3 procent całej populacji skazanych i aresztowanych. Teoretycznie więc problem jest marginalny, jednakże w rzeczywistości bardzo poważny ze względu na ich skomplikowaną naturę emocjonalną, rolę społeczną, ale i społeczne oczekiwania wobec kobiety, „przyjmuje się bowiem, że kobiety skazane wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności znajdują się w szczególnej i specyficznej dla nich sytuacji. Zdecydowana większość kobiet osadzonych w zakładach karnych ma jedno lub więcej dzieci w wieku poniżej 16. roku życia, nad którymi samotnie sprawowały opiekę w okresie poprzedzającym skazanie. Dodatkowo, z uwagi na stosunkowo małą liczbę kobiecych zakładów karnych, kobiety bardzo często osadzane są w miejscach odległych od swoich domów, co w istotny sposób utrudnia ich kontakty z rodziną. Istnieje też zdecydowanie za mało

Adres do korespondencji:
ul. Przełom 1
61 – 423 Poznań
Infolinia 800 201 211
/pn. – pt.; 12.00 – 16.00/
www.stopstygmatazacji.pl
sekretariat@stopstygmatazacji.pl

Członek Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych
Realizujemy „Program Edukacja i Wsparcie w Zapobieganiu
Stygmatazacji oraz Wykluczeniu Społecznemu Człowieka”

NIP 7831786805
REGON 381084912

zakońców karnych dostosowanych do potrzeb kobiet w ciąży oraz matek małych dzieci”¹. Służba Więzienna trafnie dostrzega zdecydowanie większą problematykę przy temacie osadzonych kobiet niż mężczyzn, co sprawia, że także oferta systemu penitencjarnego powinna być osobno i wnikliwie przygotowana dla tej populacji: „Różnica (między osadzeniem mężczyzny a kobiety – sic!) jest bardziej w mentalności. Kobiety podchodzą do wszystkiego bardziej emocjonalnie. Wiele kobiet trafiających do więzienia za murami zostawiały rodziny, dzieci, za którymi bardzo tęsknią. To jest chyba największą ich bolączką. Rozstanie z dzieckiem. I co powie syn, czy córka jak mama trafia do więzienia. Z tym jest im najtrudniej się uporać”.²

Już powyższe krótkie wprowadzenie dowodzi, że fakt izolacji penitencjarnej kobiety niesie dla niej więcej negatywnych skutków oraz konsekwencji, niż mężczyzny, a w związku z tym powinny być one traktowane w sposób szczególny, nawet uprzywilejowany. Stąd potrzeba zaangażowania Rzecznika Praw Obywatelskich – gwaranta praworządności i sprawiedliwości, którego działalność przyniosła już efekty w postaci np. uregulowania kwestii wydawania kompletu bielizny osadzonym – w proces uzyskania zakładanych efektów – wprowadzenie w życie postulatów.

Postulaty:

1. Swobodny, ciągły i bezpłatny dostęp do środków przeciwbólowych i artykułów higienicznych związanych z kobiecą anatomią tj.: wkładki, tampony, podpaski.

2. Stały dostęp do ginekologa, aby konsultować ewentualne nieprawidłowości w trakcie menstruacji; otrzymać niezbędne środki przeciwbólowe lub hormonalne.

Uzasadnienie postulatów:

Kobiety osadzone mają z przyczyn materialnych lub organizacyjnych jednostki ograniczony dostęp do wymienionych środków i porady ginekologicznej. W pierwszym przypadku mówimy już o zjawisku ubóstwa menstruacyjnego, co nie godzi się w kraju należącym do UE i w XXI wieku. Menstruacja wiąże się też, co do zasady z bólem i nierzadko komplikacjami natury medycznej. Dostęp do porady lekarza ginekologa wydaje się być nieodzowny. Aktualnie osadzona może zapisać się do ginekologa, jednakże realizacja wizyty następuje w ramach możliwości, także logistycznych i personalnych danej jednostki. Ginekolog, jak i środki higieny intymnej w trakcie menstruacji stają się zatem wymogiem bezwzględny nie potrzebującym komentarza.

3. Uregulowane przepisami, niezależne od decyzji dyrektora, wprowadzenie do 4. widzeń w miesiącu osadzonych matek z dziećmi do lat 18., także kontakt telefoniczny, przynajmniej raz na 2,3 dni bez względu na podgrupę kwalifikacyjną osadzonych.

¹ K. Wolska, Kobiety odbywające kary pozbawienia wolności w krajach UE, <http://www.rodzina.gov.pl/txt/?2,18,331,,1>

² <https://www.sw.gov.pl/aktualnosc/okregowy-inspektorat-sluzby-wieziennej-w-warszawie-przestepczyni-wiezniarka-kobieta-matka>

Uzasadnienie postulatów:

Sytuacja osadzenia, w ogóle, kobiety jest szczególna ze względów społecznych, emocjonalnych, a osadzenie kobiety matki – szczególnie. Analizując przepisy międzynarodowe, zagłębiając się w komentarze prawne i literaturę przedmiotu można by nawet posunąć się do tezy, że uniemożliwienie kobiecie – matce kontaktu, stałego kontaktu, z dzieckiem jest już formą tortury, znęcania się psychicznego. Ponadto, osadzona powinna realizować się w przypisanych jej rolach społecznych, także po to by w jak największym stopniu ograniczać dalszy rozwój dysfunkcyjności w rodzinie, którą przecież mając dziecko tworzy. Świadomość, że osadzona ma powód do powrotu do warunków wolnościowych jest najlepszą motywacją do zmiany swojego zachowania. Relacja matka-dziecko jest najbardziej kluczową relacją dla dziecka na każdym etapie rozwojowym, dlatego ważne jest, aby dziecko nie cierpiało przez osadzenie matki i ich relacje nie stały się ubogie, ponieważ może to negatywnie wpłynąć na jego rozwój oraz zwiększyć ryzyko na występowanie różnych psychopatologii, czy patologii społecznych w późniejszych etapach rozwojowych dziecka.

4. Dostęp do dodatkowych kompletów bielizny.

Uzasadnienie postulatów:

Kobiety osadzone mają ograniczony dostęp do dodatkowych kompletów bielizny, szczególnie co jest istotne w okresie menstruacyjnym. Nie każda kobieta posiada środki finansowe na takie zakupy w kantinie, nie każda kobieta posiada rodzinę, bliskich, którzy byliby w stanie wesprzeć ją materialnie czy rzeczowo w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności. Komfort psychiczny wynikający z zapewnienia dodatkowych kompletów bielizny jest zatem kluczowy dla każdej kobiety, ponieważ niezależnie od sytuacji w jakiej się znajduje – menstruacja będzie występować zawsze.

5. Dostęp do profilaktyki onkologicznej i badań okresowych (cytologia, USG piersi, mammografia).

Uzasadnienie postulatów:

Możliwość konsultowania stanu zdrowia niezależnie od warunków, jest bardzo ważne dla każdej kobiety. Z racji pozbawienia wolności, kobiety w zakładach powinny mieć zapewnioną szczególną opiekę medyczną. Co ważne, każde zaniedbanie zdrowia i stanu somatycznego, wpływa na stan psychiczny osadzonej, co w rezultacie może doprowadzić do pogorszenia się jakości oddziaływań resocjalizacyjnych. Aby osadzona mogła w pełni realizować program resocjalizacyjny w jednostce, musi mieć zapewnione odpowiednie warunki życia i komfort zdrowotny w zakładzie. W innym przypadku ilość zmiennych zakłócających ten proces, będzie każdorazowo negatywnie wpływać na możliwości resocjalizacyjne. Kobiety są szczególnie narażone na chorobę onkologiczną – raka piersi, który jest drugim co do śmiertelności nowotworów w Polsce.

Adres do korespondencji:

ul. Przełom 1

61 – 423 Poznań

Infolinia 800 201 211

/pn. – pt.; 12.00 – 16.00/

www.stopstygmatazacji.pl

sekretariat@stopstygmatazacji.pl

Członek Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych
Realizujemy „Program Edukacja i Wsparcie w Zapobieganiu
Stygmatyzacji oraz Wykluczeniu Społecznemu Człowieka”

NIP 7831786805

REGON 381084912

6. Bezpłatne wsparcie prawne i psychologiczne w sytuacji okólorozwodowej dla kobiet, które doświadczyły przemocy domowej oraz dla kobiet, które ją stosowały, szczególnie gdy konsekwencją jest orzeczenie kary pozbawienia wolności (np. zabójstwo męża – sprawy przemocy domowej).

Uzasadnienie postulatu:

Kobieta, która była w przemocowej relacji, lub którą utrzymuje również w zakładzie karnym, powinna zostać objęta specjalnym programem dla osób doświadczających przemocy, tak aby uczyła się stawiania granic i wychodzenia z relacji dla niej negatywnych. Program powinien obejmować zarówno pomoc psychologiczną, jak i pomoc prawną, np. w przygotowaniu postępowania sądowego i aktu oskarżenia, jak i przygotowania wszelkich formalności do rozvodu. Pomimo odbywania kary pozbawienia wolności, osadzona powinna mieć szansę realizować wszelkie aspekty, które wpłyną na jej jakość życia po opuszczeniu zakładu, ponieważ jest to również szansą na podniesienie jakości oddziaływań penitencjarnych i zapewnienia komfortu, bezpieczeństwa po wyjściu z zakładu. Toksyczne relacje z partnerem wpływają negatywnie na życie osadzonej oraz na realizowane programy resocjalizacyjne, ponieważ relacja, w której występuje przemoc i która doprowadza do popełnienia przestępstwa jednej ze stron, stwarza zagrożenie powrotu do recydywy dla osadzonej po wyjściu z zakładu karnego.

Kobiety, które stosowały przemoc wobec członków rodziny, powinny odbywać odpowiednie programy profilaktyczne dla osób stosujących przemoc. Ponadto, powinny mieć możliwość rozvodu również w warunkach osadzenia, ponieważ wpływa to na jakość życia rodziny osadzonej.

mgr Monika Nowakowska

Nowakowska Monika

Prawnik

Zespół Obsługi Beneficjentów

Adres do korespondencji:

ul. Przełom 1

61 – 423 Poznań

Infolinia 800 201 211

/pn. – pt.; 12.00 – 16.00/

www.stopstygmatyzacji.pl

sekretariat@stopstygmatyzacji.pl

Członek Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych
Realizujemy „Program Edukacja i Wsparcie w Zapobieganiu
Stygmatyzacji oraz Wykluczeniu Społecznemu Człowieka”

NIP 7831786805

REGON 381084912